

آمادگی الکترونیکی

در مسیر حقوق دولت الکترونیکی

محمود حیدری

فهرست مطالب

مقدمه ۹

ضرورت توجه به آمادگی الکترونیکی ۱۱

بخش اول:

مرور ادبیات / ۱۳

دولت الکترونیکی ۱۳

۱. تعاریف دولت الکترونیکی ۱۳

۲. طبقه‌بندی دولت الکترونیکی ۱۶

حکومت‌داری الکترونیکی ۱۷

تفاوت دولت الکترونیکی و حکومت الکترونیکی ۱۷

آمادگی الکترونیکی ۱۸

۱. تعاریف آمادگی الکترونیکی ۱۸

۲. اهداف آمادگی الکترونیکی ۲۵

۱-۲. زیرساخت‌های الکترونیکی ۱۵

۲-۲. اقتصاد الکترونیکی ۱۵

۲-۳. جامعه الکترونیکی ۲۵

۲-۴. حکومت الکترونیکی ۲۶

۳. معیارهای کلان سنجش آمادگی الکترونیکی ۲۶
۴. تشریح مدل‌های ارزیابی آمادگی الکترونیکی ۲۸
۵. مدل‌های ارزیابی آمادگی الکترونیکی در سطح ملی ۳۲
- ۱-۵. راهنمای CSPP Readiness برای زندگی در یک دنیای شبکه‌ای ۳۲
- ۲-۵. CID Readiness برای جهان شبکه‌ای (راهنمایی برای کشور های در حال توسعه) ۳۴
- ۳-۵. مدل APEC ۳۶
- ۴-۵. اندازه‌گیری موقعیت جهانی آمادگی الکترونیکی توسط شرکت بین‌المللی Mc Connell ۳۷
- ۵-۵. پروژه جهانی انتشار اینترنت Mosaic ۳۹
- ۶-۵. ارزیابی بین‌المللی WITSA از تجارت الکترونیک ۴۲
- ۷-۵. تبدیل‌های فضای مجازی و فراصفتی Crenshaw & Robinson (یک تحلیل چندملیتی از توسعه اینترنت) ۴۳
- ۸-۵. CIDCM ۴۶
- ۹-۵. بانک جهانی (WB) ۵۲
- بررسی موردی چند مقاله ۵۶
۱. ارزیابی آمادگی الکترونیکی سازمان‌های بزرگ ۵۶
۲. ساختاری برای ارزیابی آمادگی الکترونیکی ملی ۵۶

۳. ارزیابی آمادگی الکترونیکی سازمان های غیرانتفاعی ۵۷
۴. آمادگی الکترونیکی جهانی برای چه؟ ۵۸
۵. ارزیابی الکترونیکی و تغییر دیدگاه ۵۹
۶. ارزیابی آمادگی الکترونیکی برای دولت ها ۶۰
۷. طراحی مدل ارزیابی آمادگی الکترونیکی دانشگاه ها و مؤسسات آموزشی عالی ایران ۶۲
۸. استخراج شاخصه ای اصلی اندازه گیری فناوری اطلاعات و ارتباطات: ایجاد یک مجموعه یکپارچه غنی از شاخصه ای اصلی فناوری اطلاعات و ارتباطات ۶۴
۹. ارزیابی آمادگی دولت الکترونیکی در بنگلادش ۶۵
۱۰. آمادگی الکترونیکی و شکاف دیجیتالی ۶۵
- مدل های اخیر ارزیابی آمادگی دولت الکترونیکی ۶۷
۱. مدل OEGR ۶۷
۲. مدل دیده بان پیشران برنامه دولت الکترونیکی اوکراین ۶۸
۳. مدل پذیرش دولت الکترونیکی در کشور کرواسی ۶۹
۴. تأثیر سطح درآمد یک کشور در تغییرات شاخصه های آمادگی الکترونیکی ۶۹
۵. ارزیابی آمادگی دولت الکترونیکی در سریلانکا ۷۰
۶. ارزیابی آمادگی دولت الکترونیکی وزارت خانه های نپال ۷۰

بخش دوم:

نقد ادبیات / ۷۳

- دسته‌بندی منابع موجود در حوزه آمادگی الکترونیکی ۷۳
- مقایسه مفهومی و ساختاری مدل‌ها موجود در سطح ملی ۷۶
- آمار و اطلاعات مقالات موجود ۸۲
- شکاف ادبیات ۸۶
- نظریات منابع ۸۹

مقدمه

فناوری اطلاعات و ارتباطات طی سال‌های اخیر تحول عمده‌ای را در بخش‌های مختلف کشور به وجود آورده است. نقش این فناوری‌ها بسیار مهم است و هم‌اکنون بستر فناوری اطلاعات در جامعه تبدیل به وضعیتی شده که دسترسی و امکان استفاده از قابلیت‌های آن، پیشرفت و عدم پیشرفت یک کشور را معین می‌کند. استفاده از این نوآوری‌ها در جامعه موجب پدیدار شدن واقعیتی به نام دولت الکترونیکی شده است.

دولت الکترونیکی امروزه تعاریف متعددی را در بر می‌گیرد اما شاید یکی از تعاریف جامع آن استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات برای ارائه خدمات و اطلاعات مورد نیاز شهروندان در بخش‌های مختلف اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و غیره باشد، که در عین حال به بهبود سیستم‌های فعال درون دولتی نیز کمک می‌کند. انتظارهای افراد در مورد خدمات و محصولات و بر نحو کیفیت ارائه آن به‌طور روزافزون در حال تغییر است و دولت نیز باید پاسخگوی این نیازها و انتظارات باشد. بنابراین دولت الکترونیک فرصت‌های مناسب و زیادی را ایجاد می‌کند که از مهم‌ترین اهداف آن می‌توان به «بالا بردن درصد مشارکت مردم در کارهای دولتی»، «افزایش سطح و

سرعت دسترسی شهروندان به اطلاعات مورد نیاز، «ارائه خدمات دولتی از طریق شبکه به شهروندان بدون داشتن محدودیت های زمانی و مکانی» و «افزایش سطح رضایت شهروندان» اشاره کرد.

از مهم ترین پیش نیازهای لازم برای اجرای موفق پروژه های دولت الکترونیکی که تابه حال تعیین شده است، ارزیابی آمادگی الکترونیکی می باشد. ارزیابی آمادگی الکترونیکی توانایی پذیرش و به کار گیری فناوری اطلاعات در جوامع بوده و دارای چهار مؤلفه بنگاه های اقتصادی، شهروندان، زیرساخت ها و دولت ها است. اهمیت ارزیابی الکترونیکی در تبیین تفاوت کشورهای مختلف در میزان بهره گیری از فناوری اطلاعات و ارتباطات و ایجاد شکاف دیجیتالی است. اهداف اقتصادی همچون حفظ توان رقابت دیجیتالی، ایجاد زیرساخت های فناوری اطلاعات و ارتباطات، گسترش کاربردهای فناوری اطلاعات و ارتباطات در راستای توسعه توان اقتصادی و گسترش سرمایه گذاری خارجی و اهداف اجتماعی همچون کاهش شکاف دیجیتالی، بهره مندی افراد و سازمان ها از اطلاعات کیفی و ایجاد اعتماد در مشتریان از جمله دستاوردهای آمادگی الکترونیکی به شمار می روند.

برای ارزیابی آمادگی الکترونیکی مدل های متفاوتی از جمله: EIU، CSPP، ITU، CID، APEC، MOSAIC و... وجود دارند که

هر کدام شاخص‌ها و روش‌های متفاوتی را برای سنجش آمادگی الکترونیکی ارائه می‌دهند.

ضرورت توجه به آمادگی الکترونیکی

آنچه که مسلم است فناوری اطلاعات در سطح جهان روزبه روز در حال پیشرفت و توسعه می‌باشد. نفوذ فناوری به ساختار بسیاری از حکومت‌ها و بخش‌های دولتی هر کشور باعث افزایش و توسعه کاربرد فناوری اطلاعات در زمینه‌های مختلف دیگر می‌گردد. از طرف دیگر، با افزایش شکاف دیجیتالی (فاصله‌ای است میان افراد و جوامعی که از فناوری اطلاعات و ارتباطات مانند اینترنت به طور اثربخش استفاده می‌کنند و آن‌هایی که این توانایی را ندارند) رهبران دولت‌ها، شرکت‌های تجاری و سازمان‌های اجتماعی سعی دارند قدرت فناوری اطلاعات و ارتباطات را در جهت توسعه خویش مهار کنند. برای استفاده اثربخش از فاوا، نهادی باید از جهت زیرساخت‌ها، میزان دسترسی به فاوا در سطح گسترده افراد و جنبه‌های قانونی و حقوقی بر استفاده از فاوا دارای آمادگی الکترونیکی باشد (Bridges, 2005).

بنابراین اگر قرار است خلاء شکاف دیجیتالی پر شود، همه این موضوعات باید در یک استراتژی منسجم و دست‌یافتنی که جهت رفع نیازهای محلی آن نهاد خاص توسعه داده شده است، مورد توجه

قرار گیرند.

برای داشتن یا برنامه راهبردی تعیین جایگاه فعلی کشورها و سازمان‌ها در مسیر پیشروی به سوی جامعه الکترونیکی الزامی است. لذا ارزیابی آمادگی الکترونیکی آن‌ها امری مهم است که باید به صورت ادواری انجام شود.

ارزیابی و سنجش آمادگی الکترونیکی می‌تواند راه‌کاری برای تدوین اطلاعات باشد تا کشورها و سازمان‌ها بتوانند بدین ترتیب راهبردهای توسعه‌ای خود را در زمینه‌های مختلف فناوری اطلاعات و ارتباطات تعیین کنند. آمادگی الکترونیکی می‌تواند جامعه یا سازمان را در شناخت مشکلات و موانع توسعه و بهره‌برداری از شبکه‌های اطلاعاتی اینترنت و شناسایی راهکارهای لازم برای رفع موانع کمک نماید.